

BİLECİK'İN ESKİ İBADETHANELERİ

Celâl DEVECİOĞLU

İstiklâl Savaşı'ndan önce Bilecik'te 15 câmi, 3 tekke, 2 kilise ve bir de havra mevcuttu.

Câmiler:

1-Tabakhane Deresi'nde Tabakhane câmisi, bu câmi 50 yıl kadar önce yıkılmış ve arsasını dere yok etmiştir.

2-Tabakhane Mahallesinde Savcıbey câmisi, bu câmi 120 yıl kadar önce yıkılmış, arsası ise mevcuttur.

3-Eski Hisar Mahallesinde Hisar Câmisi. İstiklâl savaşında yanmış ve arsası mevcuttur.

4-İmaret mezarlığında İmaret Câmisi, yarı harap halde varlığını sürdürmektedir. (Bu dört câmi minaresiz idiler)

5-Edebâli Türbesi civarındaki Orhangazi Câmisi, İstiklâl Savaşı'nda ahşap kısımları yanmış ise de sonradan tamir edilmiş ve edilmektedir. İbadete açıktır.

6-Eski Aşağıçarşı'da Süleymanpaşa Câmisi, İstiklâl Savaşında yandı, arsası var.

7-Emirler mezarlığı altında Karacalar Câmisi, yangından kurtulmuşsa da İstiklâl Savaşından sonra yıkılıp enkazı başka câmilere kullanılmıştır.

8-Eski Emirler Mahallesi'nde Emirler Câmisi, savaşta yanmış harap minâresi ve temelleri mevcut.

9-Eski Akkaldırım yolunda Akkaldırım Câmisi, İstiklâl Savaşında yanmış, harap minaresi mevcut, arsası işgal edilmiş ve ev yapılmıştır.

10-Zincirlikaya civarında Osmangazi Câmisi, bahsedilen savaşta yanmış, minaresi ve arsası mevcuttur.

11-Zincirlikaya'nın üst tarafında, Temenna Sokağı kenarında bulunan Temenna Câmisi, savaşta tamamen yanmıştır.

12-Atatürk İlkokulu civarında Tahtalı Câmi, minaresi tahtadan olduğu için bu adı almıştır. Bahsi geçen savaşta tamamen yanmış, arsası Vakıflar İdaresi'nce satılmış ve yerinde ev bulunmaktadır.

13-Atatürk İlkokulu'nun yerinde ve eski hükümetin bah-

çesindeki Saray Câmisi, savaşta tamamen yanmıştır.

14-Cumhuriyet Mahallesi Temenna Sokak girişi ile Ak-mescit Caddesi arasında Ak-mescit Câmisi. Savaşta tamamen yanmış ve yeri dahi belli değildir.

15-Çarşının güney kenarındaki Şerifpaşa (Saltış, Çarşı) Câmisi, savaşta yanmış, tekrar yapılmış olup, ibadete açıktır.

Tekkeler:

1-Bilecik'in güneydoğu cihetinde, Sekizdeğirmen ve Bezirgân yolları arasında, halen taş ocağı olarak kullanılan Akbaba Tepesi'nde Akbaba Tekkesi, Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında yapılmış ve faaliyet göstermiş. Bugün yalnız temelleri kalmıştır.

2-Edebâli Türbesi'ne giden caddenin sağında ve Zincirlikaya'nın karşısındaki Nakşibendi Tekkesi, İstiklâl Savaşında çatısı yanmış, duvarları da sonradan yıkılmış. Temeliyle şeyhiğin mezarı mevcut.

3-Akmescit Caddesi'nin sonunda Mevlevî Tekkesi, savaşta külliye tamamen yanmış, arsası Vakıflar İdaresi'nce satılmış ve yerine binalar yapılmıştır.

Kiliseler:

1-Bilecik'in kible cihetinde ve Gugukluk Deresi yamacında Ortodoksların devam ettikleri Karakilise, kâgir yapı idiye de savaşta çatısı yanmış, kalan duvarları da mahalleli tarafından yıkılıp evlerin inşaatında kullanılmıştır. Temeli de belli değildir.

2-Aynı yerde ve Karakilise'ye 60 m. ara ile yapılmış, Protestan ve Katoliklerin ibadet ettikleri Kırmızıkilise, savaşta tamamen yanmış ve yerine gecekondular yapılmıştır.

Havra:

1-İsmetpaşa Mahallesi, İbrahimbey Caddesi, Devedağı eteğinde Yahudi Havrası, savaşta yanmış ve harap olmuştur, yerinde özel şahsa ait mesken bulunmaktadır.

15/Mayıs/1919 tarihinde İzmir'e çıkmış olan Yunanlılar geçtikleri yerleri işgal ederek Bursa'ya kadar geldiler. Bilecik'te 172. Türk Alayı teşekkül etmekte olduğu için Bursa'nın Dimboz bölgesinde altı ay kadar eğlenerek 6/Ocak/1921 tarihinde hareketle aynı ay içinde Bilecik'e geldiler. Bu sırada 172. Alay Bilecikten ayrılmıştı.

Yunan askerinin İzmir'e çıkışından az sonra bir Yunan uçağı geldi ve Bilecik'in üzerinde keşif uçuşları yaptı, Emirler Mahallesi ve Gugukluk Deresi üstlerindeki uçuşları sanki dün görmüşüm gibi hatıramdadır, o zamanki uçaklar küçük, hafif maddelerden yapılmış, yalnız iki kişilik olup gayet yüksekte uçmakta ve kerkenez kuşu görünümünde idi. O zaman Bilecik'e gelmiş olan İzmir Efeleri bu uçağa rahat vermediler çeşitli yerlerden ateş edip kaçırdılar, hattâ o da mukabele edip meskûn olmayan Şehiralanı'na bomba attı, fakat zarar yapmadı, zarar veremezdi çünkü Türk Halkı ile iyi geçinmek, şikâyete meydan vermeme hususunda Yunan subaylarının hükümetlerinden ve dinadamlarından sıkı ve kesin talimat aldıkları anlaşılmaktaydı. Uçaklarla attıkları beyannameler ve toplu yerlerde halka yaptıkları telkinler: "Gelen Peygamber askeridir size hiç zararı dokunmaz, siz de onlara karşı gelmeyin ve zarar yapmayın." meâlinde idi.

Buna da sebep, Osmanlıların Yunanistan'ı istilâ ve yüzlerce yıl bir vilâyet olarak idâre etmeleri zamanlarında yerli halka karşı azamî derecede, islamî esasları uygulamak suretiyle insanî medenî ve adil davranmış olmalarıdır.

1897 yılında yâni Yunanistan Osmanlı idaresinde iken cahil Yunan gençleri Türklere karşı harekete geçiyor. Abdülezel Paşa Komutasındaki Osmanlı askerî bu hareketi bastırmak üzere yarımadanın üst başından yürüyüşe geçerek günlerce hiçbir mukavemetle karşılaşmadan Mora Yarımadasına doğru ilerlerken bazı yerlerde düğün ve bayram yapan kalabalık halkla karşılaşan Türk Subaylarından birisi, rastladığı bir Yunanlı'ya "Yahu harp var Türk Askeri geldi, siz ne yapıyorsunuz böyle!" dediğinde Yunanlı "Türk'ten bize zarar gelmez!" deyip düğün alayına karışarak eğlencesine devam ediyor.

Bursa'dan Bilecik'e gelmekte olan Yunanlılar, özellikle subayları, askerinin yerli halka ve bilhassa kadınlara zarar vermemesi için azamî dikkat ve gayret göstermiş ve tel örgü içine alarak kadınları korumuş olduğunu yaşlılardan duyardık.

Yunanlıların bu hareketi Türkler'in kendilerine karşı gösterdiği iyi muamelelerin karşılığı idi.

Yunanlıların Bilecik'e ayak bastıkları günün sabahında, Bilecik'te mevcut iki kilisenin çanları gayet ahenkli bir surette çalıyordu. Bu çan sesleri ise "Yunan askerine, hoşgeldiniz, Osmanlı Ülkesini işgal ediyorsunuz sizi tebrik eder ve başarılan dileriz,

"bizler de sizdeniz ve sizinle beraberiz." anlamını ifade ediyordu.

----- Bu Yunanlı'nın ilk gelişi idi. -----

Her ne kadar 1915 senesinde, bize karşı gelen ve bozgunculuk çıkararak gayri müslimlerin bazıları tehcire tabi tutulmuş ve başka yerlere sürülmüş iseler de bazıları yine Bilecik'te bulunuyorlardı.

Bilecik'e gelen Yunanlılar, az zamanda Yediler Tepesine bir zeminlik yapıp bir bölük asker bırakmak, bazı köprüleri yıkıp yollara telörgü çekmek ve icabeden yerlere top ve makinalı tüfek yerleştirmek suretile tahkimat yaparak Eskişehir istikametinde harekete geçtiler ve Bilecik'te kalan askerinin başında bir Yunan subayı bulunuyordu.

Bu subay gelirken aldığı kesin talimat gereğince halkla çok iyi geçinmek gayretinde idi, fakat bu sırada sürgündeki gayri müslimlerden bazıları tekrar Bilecik'e gelip evlerine yerleştiler ve Yunan askeri ile birleşerek, hattâ onların elbiselerini de giyerek kendilerine her türlü yardımda ve bize de her çeşit kötülük yapmak ve intikam almak gayretine düştüler.

Bilecik düşman işgaline girince bazı Türk aileleri civar, şehir, kasaba ve köylere kaçtıysa da, pek çoğu kaçamamış, Bilecikte kalmışlardı. Yunan askerinden de pek zarar görülüyordu.

Sürgünden dönenler ise, yanlarına bir Yunan askeri alarak kenar mahalle ve sokaklarda gece gece dolaşıp, kapıları güm güm vurarak, aynı zamanda Türkçe olarak "Beş yumunta bir tavuk, kumandan ister çabuk çabuk," diyerek çapulculuk yapıyorlardı. Vatandaş, varsa tavuk ve yumurtayı verirken bu defa da "Türko cüzdanı çıkar, saati çıkar." diye yüz-süzlük ediyorlardı.

Kimsesiz veya kocası askere giden kadınların toplandıkları evleri öğrenip baskınlar yaparak genç kadınları alıp götürdükleri de duyuluyordu.

Yunan kumandanının bu olup biten işlerden haberi bulunmadığı mı haklı olup, "Kumandan bizi kurtar.!" diye bağırmasını bilen ve bağırarak kimseler bu çapulcuları ve mütecavizleri kaçırıp kurtuluyorlardı.

Komutanlarının haberi olsa bunları idam ettirirdi.

Gazetelerde okuduğumuza göre, Marmara Bölgesinde eşraftan bir kişinin iki kızına tecavüz eden kendi askerlerinin gözlerini bağlatarak Yunan subayı iki askerini alenen kurşuna dizdirmiş.

Evimiz Edebali Türbesi yakınında idi, biz de ailece Bilecik'te idik daha, bir gün akşam üstü iki Yunan askeri bizim sokağa girdi, rahmetli babam penceredeki kafesin altından tüfeği sürdü, şükürki bizim kapıya gelmediler gelselerdi ailece yok olur giderdik.

Birinci Dünya Savaşından sonra Aşağıçarşı (Osmanlıçarşısı) dağılmıştı, rahmatli babam bir gün elimden tuttu ve evin bazı ihtiyaçlarını almak üzere birlikte Yukarıçarşı'ya gittik. Taşmektep'in (şimdiki Malhatun İlkokulu) altına vardığımızda, Akmescit Caddesinden doğuya doğru biri asker, diğeri sivil iki kişinin gittiğini gördük, sivil olan babama seslenip yarı Türkçe, yarı Rumca birşeyler söyledi, babama sordum ve

E. Halik Köşen - 03

Bilecik Kent Konseyi
Arşivi

" Biz Zincirlikaya'nın üzerinden bakınmağa gidiyoruz sen de gel." dediğini söyledi. Biz hızlandık, onlar biraz ağırlaştılar, Mescithamamı yanında birleştik. Sivil olan zat Otuzbir'in Ahmet Bey (Bilecik'in o zamanki eşrafından) diğeri de Yunan'ın Bilecik Komutanı imiş.

Ahmet Bey babamı komutan'a, Komutan'ı da babama tanıttıktan sonra birlikte yürümeğe başladık. Bilecik'in yerlileri ve aydınları anlayabilecekleri kadar Rumca ve Ermenice, Yunan subayı da Türkçe bildiği için konuşarak, hatta şakalaşarak Zincirlikaya'nın üzerine vardı Yunanlının omuzunda küçük bir tüfek, göğsünde de dürbün vardı, küçük tüfek hoşuma gitmiş ve dikkatimi çekmişti, Yunan subayı dürbünle biz de çıplak gözle etrafı seyrederken aniden bir silâh sesi duyuldu, Ahmet Bey" Ne yaptın Kumandan?" deyip tüfeğin namlusundan tuttu. Yunan subayı" Plaçka yok, plaçka yok." dedi. Orhangazi Camisinin eski ve küçük minaresinin yanında Kelem Hacı Mehmet Amcaların o sırada boş bulunan evlerinden bahçeye atılmış eski, lüzumsuz ve değersiz eşyayı birisinin karıştırdığı görülüyordu, dürbünle bakınca kendi askerinin, tüfeğinin ucu ile sözü geçen eşyayı karıştırdığını farkedenden Yunan subayı bu askere ateş etmiş ve maktul yerde biraz kıvrandıktan sonra öldüğüne ben de şahit oldum. Ertesi günü, orada çürüyüp kokmasın diye komşular Edebalı Türbesi'nin "Malanka" denilen mezarlığına başka bir yaratık gömer gibi gömüverdiler. Silâh ve cephanesi ne oldu bilmem.

Bu hadiseyi bilen, eski Türbedar'ın oğlu ve hâlen Eskişehir'de oturan İbrahim Cengizoglu, Bilecik'te rahmetli mubâşir Ahmat Turan eşi Cevriye Turan, Bursa'da Ayşe Gürsoy ve Rahmetli Baytar Ömer Bey'in eşi Hanife yenge dokzan yaş civarında ve hayattadırlar.

Aynı hafta içinde yanlarına, zor kullanarak Bilecik Emirler Mahallesinden yardımcı olarak aldıkları Şakir Bey de dahil olmak üzere üç kişilik bir çete gurubu Camiikebir Mahallesi'ne geldi, bunların yin sürgünden dönen gayrimüslimlerden olduğu anlaşılıyordu, mahallenin gençleri askere gittiğinden yaşlı erkekleri Orhangazi Camine silâh zoruyla topladılar, babamı da çağırılmışlardı. Ellerinde tabanca ile biri caminin kapısında durdu, diğeri de Şakir Beyi yanına alarak içeri girdi, içeri girenleri tek sıra halinde dizmişler ve teker teker üzerlerini arayıp cüzdanlarını ve saatlerini almışlar, sıra Deli Mehmet'e gelmiş, bu zat kızdığı zaman şahadet parmağına kıvrıp ağzına alarak öfkeden çiner ve korku sesler çıkarırdı, aynı hareketi orada da yapınca çete korkmuş ve bir el ateş etmiş, xxxxxx sözlüğüne rastlayan kuşun derisini delip geçmiş, bizim yakın komşumuz olduğu için annesinin kocakarı ilaçlarıyla bu yarayı iyileştirdiğini iyi bilirim.

Yukarıda adları geçen Ayşe Gürsoy'un babası, İbrahim Gürsoy'un dedesi olan Kelemlerin Hacı Mehmet amca da camidekilerin arasında, çetelere karşı" Bırakın bu adamları bunlarda para ve altın yok, bende sarı lira da beşbirlik de var eve gidelim ve vereyim ." deyince çeteler haklı serbest bırakıp altınları alarak sevinçle Şakir Bey'in evine gidi-

E. Halil Kösemen

Bilecik Kent Konseyi
Arşivi

yorlar. Komşu amcalar ve çeteler câmide iken biz üç komşu çocuğu ve arkadaş da kurşun eremeyecek bir köşede durduk ve " gavur, gavur" diye bağırdıkları kapıdaki adam bize tabanca gösteriyordu.

Emirler Mahallesi'ne doğru giden çeteleri, bizden yaşça çok büyük bulunan Püskülsüz Ali Amca uzaktan takip ederek yerleştikleri/öğrendikten sonra, dolma tüfeği alarak çetelerin üzerine gidiyor. Evin her yerini aradı ise de, atları var kendileri yok. Şâkir beyi de ortada göremiyor, meğerse çeteler samanların içine saklanmışlar. Ali Amca bu durumu sonradan öğreniyor. Kendisi oradan ayrılıp Karakilise'nin altına gelerek evi uzaktan gözlüyor. Biraz sonra çeteleri atlı olarak evden çıkarırken görüyor. Bu hadiseyi kısmen kendim görüp biliyorum, kısmen de Ali Amca'dan dinledim. Bu sırada Bilecik Hükümeti Yenışehir'de imiş ve bu çeteleri yakalayıp idam etmişler ve Mehmet Amca'nın altınlarını da çetelerden alıp kendisine teslim etmişler.

Birkaç gün sonra komşular "Gâvur geliyormuş!" diye bağıрмаğa başladılar. Herkes götürebildiği kadar lüzumlu eşya alıp sağa, sola kaçışmağa başladı, biz de bir miktar ve pek lüzumlu eşya alarak evi terkedip Tabakhane Deresindeki değirmenimize gittik. Komşulardan da çok gelenler oldu. Annedem Ahmet Ağa da, ninemi, dayılarımı ve torunu ve halen hayatta olan Halide ablayı almış ve yanımıza gelmişlerdi. O gece değirmende kaldık, sabah olunca pencerelerden bakışırken atlı iki Yunan askerinin Bergoz Bağlarından bize doğru indiklerini gördük. Biri subay diğeri de onun seyisi imiş, bizden yiyecek istediler verdik. Güneş epeyce yükselmmişti, bize doğru gelirlerken subayın kılıcının kabzesi parıldıyordu. Kendi dillerince teşekkür edip Bilecik'e çıktılar.

Meğerse 1. ve 2. İnönü Savaşlarında bozguna uğramış olan Yunan askerlerinden bazıları birliklerini kaybetmişler ve sağa, sola dağılmışlar. O gün öğleden sonra Bilecik Müftüsü Mehmet Nuri Hoca silâhli ve yanında arkadaşı esraftan Hacı Saffettin Amca olduğu halde semsiyesine dayanarak Bergoz Bağlarına doğru çıkıyorlardı. Uluçol'a (İpekyolu) kadar gitmişler. Orada rastladıkları Yunan devriyeleri tarafından Müftü şehit edilmiş ve kendisini Deresakarı Köyü mezarlığına defnetmişler, defin tabiatıyla köylüler tarafından yapılmış. Hacı Saffettin Amca silâhsız olduğu için ona dokunmamışlar ve kendisi İstiklâl Savaşı'ndan sonra Bilecik Kızılay (o zamanki Hilâliahmar) Cemiyeti Başkanlığı yaptı.

Yunan kumandanları "Gelen düşman değil Peygamber askeridir size hiç zararı dokunmaz, camilerde böylece vaazlar verilsin" diye müftülere ve hocalara emirler vermişler ve kendilerini dâimî gözaltında tutmuşlar, bu hükümleri yerlerden ayrılan hocaları da takip ve şehit etmişlerdir.

Şahsen sevimli ve ilmen kudretli olan Müftü Mehmet Nuri Hoca'nın şehit edilmesi Bilecikli'leri çok kederlendirdiği için halk tarafından aşağıdaki türkü yakılmıştır.

Istiklâl Savaşı içinde ve daha sonraları Bilecikli'ler tarafından söylenen çok acıklı ve meşhur aynı zamanda tarihi:

BİLECİK TÜRKÜSÜ

Bilecik'in uzun olur urganı.
Nuri Hoca Bilecik'in kurbanı.
Mehmet Nuri Bilecik'in kurbanı.

Git oğlum git sakın dönme sen geri,
Perişan olsun düşmanın askeri.
Perişan olsun düşmanın askeri.

Git oğlum git bir boyunu göreyim.
Reislere seni çete vereyim.
Reislere seni çete vereyim.

Git oğlum git sakın dönme sen geri.
Perişan olsun düşmanın askeri.
Perişan olsun düşmanın askeri.

Bilecik'in üst yanında Beşiktaş,
He anan var ne baban var ne kardaş,
Ne anan var ne baban var ne kardaş.

Şimdi sana şilâh oldu arkadaş.
Git oğlum git sakın dönme sen geri,
Perişan olsun düşmanın askeri.

İstihkâmın içi mavi boyalı.
Yok mu içinizde ağzı dualı?
Yok mu içinizde ağzı dualı?

Bilecik'in hep yanıyor evleri.
Git oğlum git sakın dönme sen geri.
Perişan olsun düşmanın askeri.

Bilecik'in üstünü duman bürüdü.
Türk askeri kol kol oldu yürüdü.
Türk askeri kol kol oldu yürüdü.

Düşmanın emeli şükür çürüdü.
Git oğlum git sakın dönme sen geri
Perişan olsun düşmanın askeri.

Değirmen yol kenarında olduğu için vâdinin içindeki Tabakhane dükkânımıza gittik. O sırada Yunan ordusu İnönü'nden Eskişehir'e geçemeyince başka yoldan gitmek için tekrar Bursa istikametine hareketle Bilecik'ten geçmeğe başladı.

-----Bu da Yunanlı'nın Bilecik'e ikinci gelişi idi-----

Gerek Yunan askerlerinin ve gerekse yardımcısı olan gayrimüslimlerin (1915 yılında Bilecik'ten sürgün edilen ve 1919 da kaçıp tekrar evlerine gelen) evleri yaktıkları, kadınlara, kızlara tecavüzlerde buldukları soygunculuk yaptıkları halk arasında üzüntü ile söylenmeğe başlandı, durumdan korkarak Deli Osman'ın Bergoz'daki bağına, gece karanlığında kayaların üzerinden emekleyerek çıktık. Baktık ki, orası da Mahşeryeri gibi, zaman 1921 yılı Mart ayı başları, hava soğuk, herkes ateş yakıp ısınmağa çalışıyor. Yunan ordusu karşınızda kalan İstasyon Şosesinden Bilecik Merkezine sürüler halinde ve bütün mevcutları ile akın ediyorlardı. Kamyonları, top arabaları, yaya askerleri şoseyi doldurmuştu. Düşman askerleri veya yardımcıları bir yandan da çeşitli mahallelerdeki evlere yangın bombası atıyor, bitişik evler birden yanıyordu.

Bir bahçe içindeki iki evimizin alevler içinde, bütün eşyamızla birlikte yandığını karşıdan seyrettik. Bu sırada herkes kendi evinin yandığına acınırken, Edebali Türbesi'nin kapı tarafından ateşlenmiş olduğunu görünce hüngür hüngür ağlayanlar bile oldu, fakat üç defa alevler oldukça yükseldiği halde, orada söndürecek kimse de bulunmamasına rağmen kendi kendine söndü. Tavan tahta ve direkleri kısmen yanmışsa da alevlerin birden kaybolması insanları hayretler içinde bıraktı.

Demek ki Edebali evliyanın büyüklerinden idi.

Yunanlılar gittikten sonra Türbe'de Vakıflar Müdürü ailece oturdu. Bu sırada Türbe'de tamirat vardı. Binayı tamamen yakamayan Yunanlılar, içeriye girip mezarları dağıtmışlar. Ancak Edebali Hazretleri'nin mezarı derin ve gerçek lâhit olduğu için onu dağıtamamışlar, sandukası da yan yatmış duruyordu. Diğer mezarlar dan oluşan enkaz (toz, toprak, tuğla ve kerpiç parçaları, kemikler birbirine karışmış olarak) içerisini doldürmüştü.

Edebali Türbesi'nin ateşlendiği gece rahmetli annem bir kenara ve fundaların arasına bir yorgan yayıp beni ve küçük kardeşim Nihat' arasına yatırdı ise de, bende uyku yoktu, Yunanlıların geçişini ve evlerin yanışını üzüntü ile seyrediyordum.

Vakit gece yarısına yakında, bu sırada Yunan'ın Bilecik Kumandanı'nın asker komandanından gönderdiği kalita (peksimet)lar dağıtılıyordu, dün akşam yemiş gibi tadını hâlâ unutmadım, şüphelenmeden ve korkmadan yedik.

Fakat bu sırada çok korkunç bir hadise ile karşılaştık, evi Bilecik'in doğu tarafında ve kenarda bulunan Çakmak Halil'in, kendisi evde bulunduğu bir zamanda iki düşman askeri kümesindeki tavukları alıyorlarmış, o da bu askerleri öldürüp cesetlerini saklamış ve kadın kıyafetine girerek evinden kaçıp bizim yanımıza gelerek kadınların arasına saklanmış. Bir manga kadar Yunan askeri geldi ve erkeklerin arasında bulamadıkları Halil'i kadınların arasında aramağa başladılar. Kadınlara "Bu adam sizin aranızda imiş hemen çıkarın, aksi halde hepinizi kurşuna dizeceğiz." dediler. Kadınlar da korkularından adamcağızı çıkardılar. Birlikte alıp gittikleri bu zata askerlerinin ölümlerini buldurduktan sonra zavallının kol ve bacaklarını piyade kirekleri ile kıra kıra evinin bahçesinde öldürmüşler. Aynı günlerde Kitlikler âilesinden Mehmet Amca, Çekenlerden yine Mehmet Amca, Yunan askerlerine silâhla tehditte buldukları için feci şekilde öldürdüler ve Kitlik Mehmet Amca'yı boynuna ağır taş bağlamak suretiyle heşularından oluşan dereye atarak taşlaya taşlaya şehit ettikleri haberi yayıldı.

Bu haberlerder sonra ve artık Bilecik'e dönmek, orada oturmak imkânı da kalmadığından halk civar şehir, kışaba ve köylere kactı. Biz de âilece ve hısım, akraba ile birlikte Sakarya Nehri kenarındaki Sebükü köyüne gittik ve halen Bilecik'te ikamet eden eski bakkal Ali Osman Serttaş' ların evinde bir odaya sığındık.

Edebali Köşer 07
Bilecik Kent Konseyi
Arşivi

518
Eşyamız Bilecik'teki evlerimizle birlikte yandı, yiyecek yok, arpa ve darı nunundan, elemenden yapılmış siysiyah ekmeğe, katığımız dağdan dalından toplanmış acı zeytin, bazan biraz beyaz ekmeğe bulursak onu katık yapardık. Köyün altından akan Sakarya'dan arasına balık tutardık fakat ona da tuz bulamazdık.

Köyün üst tarafında Yunan'ın topçu bataryası vardı, topçu askerler bazan köye inerler, fakat zarar yapmazlardı. Bir defasında köyde yağmur tutuldular, Köy Muhtarı camiye açiverdi ise de ayaklarındaki postalları çıkarıp giymek zor olduğu için girmeyip saçak altında bekleştiler.

Köy yanmadıydı, düğün ve bayramlar da olurdu. Bu köyde iki yıl kadar kaldık.

Bir ara yine "Gavur geliyormuş !.." sesleri duyulmağa başladı, herkesi bir telâştır aldı. Bu defa da köyden dağlara ve Sakarya'nın öte yakasına kaçtık, Sakarya çok derin, yetişkin insanların göğüslerine çıkıyordu. Selbükü Köyü halkı da bizimle birlikte kaçıyordu. Neyse beni Kavasların Hüseyin amca omuzlarına oturttu, başına yapıştı, suya girmesin diye ayaklarımı yukarı çaktım. Sakarya'nın içi ve iki kenarı Mahseryeri gibi, gelen, geçen bağırs, çarış derken Sakarya'nın içine bir topmermisi düştü, nehir çalkalandı, insanlar ne yapacaklarını sarsıldılar, iki kişi dengesini kaybedip sulara kapıldılar. Köylüler bunları kurtardılarsa da Çeşmeler'in Mustafa Bey nehirin kenarında hemen vefattetti.

Şükür ki başka mermi gelmedi. Sakarya'yı geçtikten sonra gece bir camlığa çıktık, orada da sağnak halinde bir yağmura yakalandık. Camlıktan Karain'e gittik, bizi görünce inden bir süre güvercin çıktı. İnin girişi pek zorlu idi, çok güç çıkılıyordu. Tam bu sırada hemşerimiz Emekli Albay Emin Fidan Bey'in babası Hüyesin Amca, Yunanlılar'ın kesin yenilgiye uğrayıp kaçmakta olduğu müjdesiyle bulunduğu birlikten çıkageldi. İne girdik amma herkesin eşyası ıslak, ateşler yakılıp kurutulmaga çalışıldı.

Yunanlılar kesinlikle yenilmiş ve kaçarken Bilecik ve çevresinde ki asker ve varlıklarını toplamak için Bilecik'ten geçiyormuş.

---Bu da Yunanlılar'ın Bilecik'e üçüncü ve son gelişleridir---

Bu gelişinde, arkadan bizim askerler yetişinceye kadar bazı hemşehrilerimizi, ileri de mubadele yapmak için zorla Yunanistan'a götürmüş. Bunlar: "Bilecik'te Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği Başkanı arkadaşımız Hayati Uzun'un dedesi ve Sultan Hamit'in Muhafız Çavuşlarının Uzunlar'ın Hüseyin Çavuş, oğlu ve Hayati Bey'in babası Ahmet Uzun, Şehirli'lerin Ali Bey, Arap Recep, Fahriye Hanım adındaki bir kadın, Pilitöz Köyünden Mustafa Aşık ve şimdi hatırlayamadığım bazı kişiler olup Atina'da iki sene kaldılar. Sonra Yunan esirleriyle mubadele edilerek geri geldiler. Yalnız bunlar değil İzmir'e varıncaya kadar binlerce Türk'ü zorla götürmüşler.

Yunanlılar Bilecik'ten çekildikten sonra biz âilece komsular

ve sag kalan nemşenriler Bilecik'e donduk. Erkeklerin çoğu harpte şehit oldular. Kül hâline dönmüş evlerimizin arsalarını dahi zor seçtik. Rahmetli annem büyücek bir tencereyi yıkamış ve fırının önüne kayanmıştı, iki yıl orada kalmış ve evimizin yerini onunla tayin edebildik.

Neyse rahmetli babamın ninesinden kalma tek odalı küçük bir ev kısmen yanmamış olan Hisarmahallesinde kalmış da oraya girdik.

Tabakhanemahallesi'ndeki değirmenimize gittiğimizde sapaşağlam ve anahtarı kapının üstünde olduğu halde bulduk. Hattâ içindeki çeşit âlât ve edevat da aynen mevcut, yalnız Yunan askerleri son zamanlarda aç kalmışlar, yanan ev yerlerinden yarı sağlam, yarı yanık olarak buldukları hububatı değirmende öğüterek ekmek yapmışlar ve değirmencilikten anlamadıkları için yağlamasını bilmedikleri mil ve yatakları aşın dırmışlardı.

Köpde iki yıl kadar kaldık, bu arada Yunan askerlerini geçin diren bağ ve bahçeler bakımsız kalmışlarsa da, ağaçların üzerlerinde ki dut yemişleri ve bağlardaki üzümler ve diğer her çeşit meyveler imdadımıza yetisti.

Bilecik'in çeşitli mahallelerindeki yanmamış olarak kalan daşınık evler ancak küçük bir mahalle oluşturabilecek miktarda idi.

Bilecik'te bulunan veya sürgünden dönen gayrimüslimler de Yunanlılar'la birlikte kaçmışlar ve Türkler'e kalmasın diye kendi evlerinin de bir kısmını yakmışlardı.

Rabbi Teâlâ böyle kötü günleri bir daha kimseye göstermesin. Amin...

Bilecik: 25/6/1993

Celâl Devecioğlu
Cumhuriyet Mah. Ak. Mescit
Cad. No: 50 Yaş 77
B İ L E C İ K

(8)

E. Halik Kocaman - 08
Bilecik Kent Konseyi
Arşivi